

การวิเคราะห์มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงาน ในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2565

Analysis of standards of contemporary Thai artists exhibiting works at international art festivals between 2002-2022

เมธาสีทธิ์ อัดดก^{1*}, สุชาติ เถาทอง², สุริยะ ฉายะเจริญ³

Mathasit Addok¹, Suchat Thaothong², Suriya Chayacharoen³

สาขาการจัดการศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Fine and Applied Arts (Fine and Applied Arts Management), Bangkokthonburi University

*ผู้พิมพ์หลัก e-mail: mathasit.add@bkkthon.ac.th

Received: October 26, 2023; Revised: December 18, 2023; Accepted: December 21, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2565 โดยผลลัพธ์นำมาสู่ปัจจัยการส่งเสริมศิลปินไทยในการเผยแพร่ผลงานศิลปะร่วมสมัยในเทศกาลศิลปะนานาชาติ

พบว่า มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ.2545-2565 ตามการวิเคราะห์ด้านคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 7 ประการ คือ (1) รูปแบบผลงานศิลปะที่ร่วมสมัยกับนานาชาติ (2) เนื้อหาของผลงานศิลปะที่สอดคล้องกับกระแสสังคมร่วมสมัย (3) ประวัติการแสดงผลงานศิลปะของศิลปินที่มีความต่อเนื่อง (4) ความสัมพันธ์ของศิลปินกับเครือข่ายในวงการศิลปะ (5) การสนับสนุนศิลปินขององค์กรรัฐ (6) การสนับสนุนศิลปินของภาคเอกชน และ (7) การสนับสนุนศิลปินจากเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัย ซึ่งในกรณีศึกษาศิลปินไทยทั้ง 3 คน คือ (1) สุธี คุณาวิชยานนท์ (2) สาครินทร์ เครืออ่อน และ (3) อริญชัย รุ่งแจ้ง พบว่า ศิลปินไทยทั้ง 3 คน มีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติ 7 ประการ ซึ่งสมมติฐานได้ว่า ปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 7 ประการ เป็นข้อค้นพบเชิงวิเคราะห์สำหรับการันตีสถิติถึงแนวทางในการพิจารณามาตรฐานของศิลปินที่จะไปสู่เวทีนานาชาติได้

คำสำคัญ: มาตรฐาน; ศิลปินไทยร่วมสมัย; เทศกาลศิลปะนานาชาติ

ABSTRACT

The objective of this article is to analyze the standards of contemporary Thai artists exhibiting their work at international art festivals between 2002-2022. The results lead to factors in promoting Thai artists in publishing contemporary art works in international art festivals.

It was found that the standards of contemporary Thai artists exhibiting work at international art festivals between 2002-2022 According to the analysis of the characteristics of the factors qualifying Thai artists to enter the international art festival stage, it consists of 7 characteristics: (1) the style of the art work is contemporary with international standards (2) the content of the art work is in line with shared social trends. (3) History of the artist's continuous display of art works, (4) relationship of the artist with networks in the art industry, (5) support for artists by government organizations, (6) support for artists by the private sector, and (7) Supporting artists from networks in the contemporary art industry. In the case study of 3 Thai artists, namely (1) Sutee Kunavichayanont, (2) Sakarin Krue-On and (3) Arin Rungjang, it was found that all 3 Thai artists have elements that are consistent with the characteristics of the 7 factors qualifying Thai artists to enter the international art festival stage, which can be assumed that Factors for qualifying Thai artists to enter the international art festival stage consist of 7 characteristics, which are analytical findings to guarantee guidelines for considering the standards of artists entering the international stage.

Keyword: Standards; Contemporary Thai Artists; International Art Festivals

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์นับตั้งแต่พุทธศตวรรษ 2530 เป็นต้นมา ศิลปินไทยให้ความสนใจในการแสดงผลงานศิลปะในเวทีนานาชาติมากขึ้นด้วยปัจจัยด้านการคมนาคมด้วยปัจจัยการสื่อสารและการคมนาคมที่สะดวกและเร็วขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมทำให้ศิลปินไทยให้เกิดการเรียนรู้ความเคลื่อนไหวทางด้านศิลปะ

นานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งจากระบบการศึกษาในสถาบันศิลปะในประเทศ การเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศ การทัศนศึกษาการเดินทางท่องเที่ยวไปยังต่างประเทศ รวมไปถึงการมีโอกาสดูถูกับเชิญไปแสดงผลงานศิลปะและต่างประเทศในเวทีนานาชาติที่หลากหลาย สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยภายในที่กระตุ้นทำให้เกิดพัฒนาการของศิลปินไทย สาขาทัศนศิลป์ ที่ค่อย ๆ

ก้าวกระโดดไปสู่เวทีนานาชาติ อันนำมาสู่การตระหนักให้เห็นถึงมิติในด้านความสำเร็จและส่วนสนับสนุนที่ทำให้ศิลปินประสบความสำเร็จได้อย่างมีมาตรฐาน อาทิ การสนับสนุนจากภาครัฐ เอกชน หอศิลป์ ภัณฑารักษ์ที่มีบทบาทเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการเพิ่มขึ้นของนักสะสมศิลปะในช่วงเวลาพุทธศตวรรษ 2540 ถึง 2560 สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนผลักดันที่ทำให้ศิลปินไทยได้ก้าวไปสู่ความเป็นมืออาชีพและได้รับการยอมรับสู่เวทีนานาชาติมากขึ้นกว่าในยุคก่อนหน้า (สุริยะ ฉายะเจริญ, 2565)

แต่กระนั้นก็ตาม ยังเกิดคำถามอยู่เสมอว่า มาตรฐานของศิลปินไทยที่นำไปสู่การพิจารณาถึงความเป็นศิลปินที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาตินั้นมีลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง ฉะนั้นบทความนี้จึงเป็นการตั้งคำถามถึงมาตรฐานศิลปินร่วมสมัยระดับนานาชาติสู่ชุดความรู้ด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมศิลปินไทยเผยแพร่ผลงานศิลปะร่วมสมัยในเทศกาลศิลปะนานาชาติว่ามีคุณลักษณะสำคัญอย่างไรบ้าง ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบที่เป็นลักษณะเชิงระบบในด้านมาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติตามกรอบการวิจัยที่ตั้งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

บทความนี้มีเป้าหมายเพื่อวิเคราะห์มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2565 โดยผลลัพธ์นำมาสู่ปัจจัยการส่งเสริมศิลปินไทยในการเผยแพร่ผลงานศิลปะร่วมสมัยในเทศกาลศิลปะนานาชาติ

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เป็น การรวบรวมข้อมูล การศึกษา การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากการทบทวนวรรณกรรมในประเทศและต่างประเทศ โดยสามารถแสดงขั้นตอนได้ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาดำรง เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการรวบรวม วิเคราะห์ จัดกลุ่มของเอกสาร เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

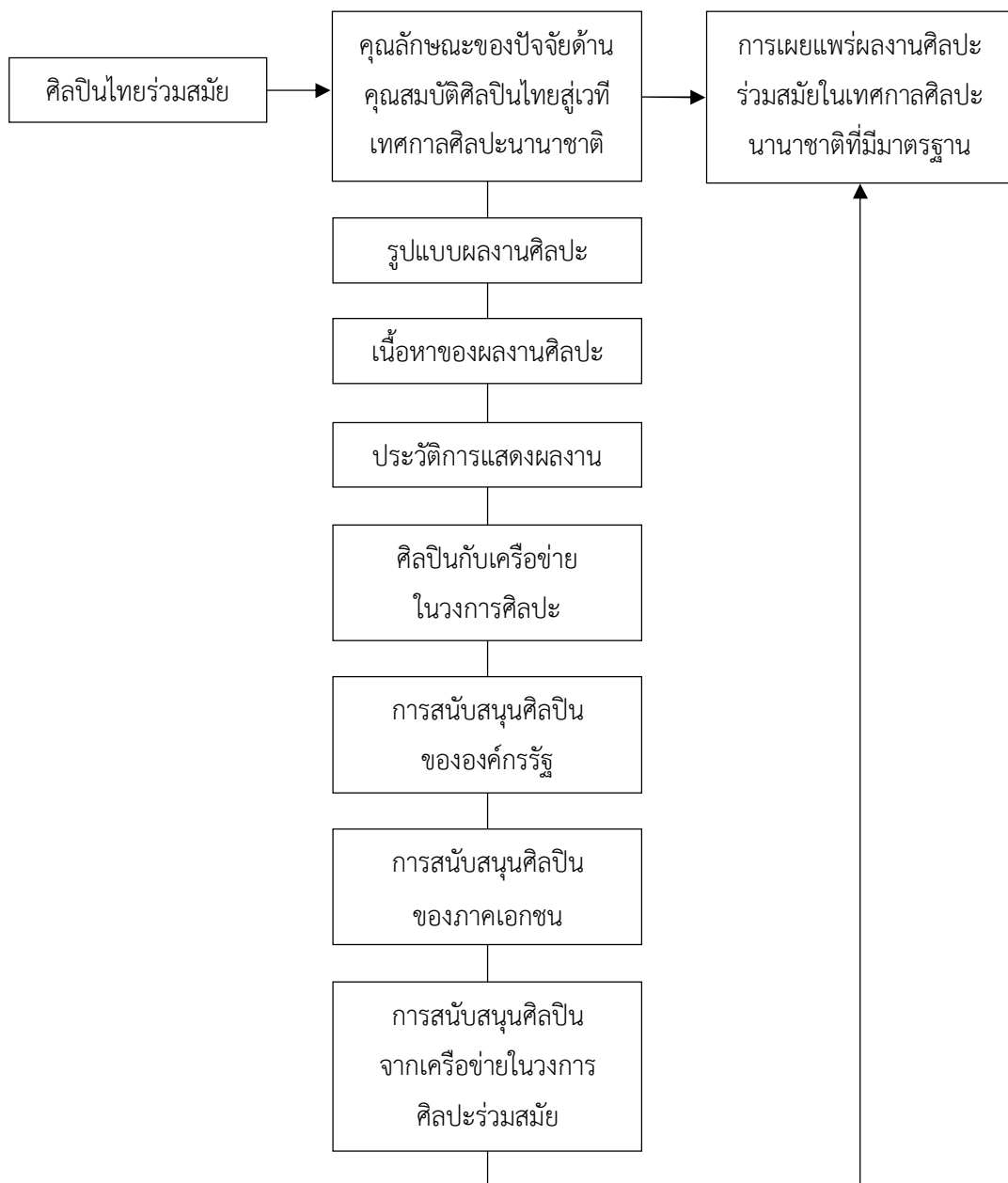
2. การเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาศิลปินร่วมสมัยในประเทศไทยไปสู่เทศกาลศิลปะนานาชาติในเบียนนาเล่ (Biennale) ไทโรเนียล (Triennale) ดอคูเมนตา (Documenta) ตั้งแต่ พ.ศ. 2545-2565

3. การวิเคราะห์ข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูล เรียบเรียงเนื้อหา สรุปประเด็นย่อย จากกรณีศึกษาจากศิลปินนานาชาติที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในวงการศิลปะร่วมสมัยในระดับสากล 3 คน คือ (1) เดเมียน เฮิร์สต์ (Damien Hirst) (2) เจฟฟ์ คูนส์ (Jeff Koons) และ (3) ทาคะชิ มูราคามิ (Takashi Murakami)

4. การสังเคราะห์ข้อมูลจากการวิเคราะห์มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ อันนำไปสู่เกิดชุดความรู้ในด้านของคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติ

5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลจากการสังเคราะห์ทำให้เกิดชุดความรู้ใหม่เชิงวิเคราะห์

กรอบแนวคิดในงานวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ในบทความนี้ ผู้วิจัยนำกรณีศึกษาจากศิลปินนานาชาติที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักในวงการศิลปะร่วมสมัยในระดับสากล 3 คน คือ (1) เดเมียน เฮิร์สต์ (Damien Hirst) (2) เจฟฟ์ คูนส์ (Jeff Koons) และ (3) ทาเคชิ มูราคามิ (Takashi Murakami) ดังนี้

กรณีศึกษา: เดเมียน เฮิร์สต์

เดเมียน เฮิร์สต์ ศิลปินอังกฤษที่มีผลงานศิลปะจัดวาง สื่อผสม จิตรกรรม ที่มีเนื้อหาที่สัมพันธ์กับวิทยาศาสตร์ ศาสนา ชีวิต และความตาย เฮิร์สต์เผยแพร่ผลงานศิลปะในรูปแบบแสดงเดี่ยว ย้อนหลัง 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ.2556-2566 (ค.ศ.2023-2013) จำนวน 31 ครั้ง โดยเฮิร์สต์นับเป็นหนึ่งใน Young British Artists (YBAs) ซึ่งโดดเด่นในวงการศิลปะแนวก้าวหน้าในสหราชอาณาจักรในช่วงคริสต์ทศวรรษ 1990 ที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงทั้งด้านชื่อเสียงและทรัพย์สิน ในปีพ.ศ. 2535 เขาได้รับรางวัล Turner Prize ที่มอบให้กับศิลปินรุ่นใหม่ที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปี ผลงานของเขาแสดงถึงภาพลักษณ์ของการเป็นศิลปินหัวก้าวหน้าที่สร้างการยั่วและข้อถกเถียงทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหาที่ตึงต๊อง เช่น การสตัฟฟ์สัตว์ (Taxidermy) และการใช้ชิ้นส่วนของสัตว์และมนุษย์มาเป็นสื่อศิลปะ เป็นต้น โดยเฮิร์สต์เคยได้ร่วมแสดงในเทศกาลศิลปะนานาชาติอินเตอร์เนชั่นแนล อิสตันบูลเบียนนาเล่ ครั้งที่ 3 ณ ประเทศตุรกี พ.ศ. 2535 (Third International Istanbul Biennial ค.ศ.1992) และเทศกาลศิลปะนานาชาติเวนิสเบียนนาเล่ ประเทศอิตาลี พ.ศ. 2536 (Venice Biennale ค.ศ.1993)

(Hirst, D., 2012) ซึ่งทั้งรูปแบบและเนื้อหาของผลงานของเขาที่มักสร้างความแปลกประหลาดใจอย่างน่าทึ่ง ประวัติการแสดงผลงานศิลปะที่มีอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเครือข่ายในวงการศิลปะในระดับสากลที่สูง จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในด้านมาตรฐานของศิลปินที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในระดับสากล

กรณีศึกษา: เจฟฟ์ คูนส์

เจฟฟ์ คูนส์ ศิลปินอเมริกันทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะจัดวาง และศิลปะเชิงแนวคิด มักแสดงเนื้อหาของผลงานที่ล้อเลียนเสียดสีสังคมและวงการศิลปะ แสดงออกอย่างเหนือจริง มีนัยทางเพศอันแฝงเร้น โดยนำเสนอผลงานที่เข้าใจง่ายในการจ้องมองและอาศัยการตีความจากบริบททางสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมต่อแนวคิดในผลงาน คูนส์เผยแพร่ผลงานศิลปะในรูปแบบแสดงเดี่ยว ย้อนหลัง 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ.2556-2566 (ค.ศ.2023-2013) จำนวน 25 ครั้ง ซึ่งทั้งรูปแบบและเนื้อหาของผลงานของเขาได้รับอิทธิพลศิลปะป๊อปและศิลปินเชิงแนวคิดมาผสมผสานกันจนเกิดเป็นความหลากหลายของเนื้อหาที่เต็มไปด้วยการล้อเลียนเสียดสีอย่างโดดเด่น (Rothkopf, S., 2014) คูนส์มีประวัติการแสดงผลงานศิลปะที่มีอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด รวมถึงเครือข่ายในวงการศิลปะในระดับสากลที่สูง จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในด้านมาตรฐานของศิลปินที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในระดับสากลเช่นเดียวกับเดเมียน เฮิร์สต์

กรณีศึกษา: ทาเคชิ มูราคามิ

ทาเคชิ มูราคามิ ศิลปินญี่ปุ่นทางด้านจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ศิลปะดิจิทัล

กราฟิก แฟชั่น แอนิเมชัน และภาพยนตร์ ผลงานศิลปะของเขาแสดงเนื้อหาในการสำรวจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนหลังสงครามโลกครั้งที่สองระหว่างญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาด้วยการพัฒนาศิลปะชั้นสูงของนิฮงกะ (Nihonga) ตลอดจนรูปแบบวัฒนธรรมสมัยนิยมของอนิเมะและมังงะ ญี่ปุ่นเข้าด้วยกัน (โดยเฉพาะวัฒนธรรมโอตาคุ ในช่วงครึ่งหลังของคริสต์ทศวรรษ 1990) ผลงานของเขามักมีรูปแบบที่ผสมผสานการอ้างอิงวัฒนธรรมป๊อปเข้ากับมรดกทางศิลปกรรมของญี่ปุ่นเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นรูปแบบศิลปะที่มีความเป็นแฟนตาซีภายใต้กลิ่นอายของความเป็นภาวะทางเพศ การดำรงอยู่ ความตาย และลัทธิบริโภคนิยม มูราคามิเผยแพร่ผลงานศิลปะในรูปแบบแสดงเดี่ยว ย้อนหลัง 10 ปี ระหว่างปี พ.ศ.2556-2566 (ค.ศ.2023-2013) จำนวน 55 ครั้ง ซึ่งทั้งรูปแบบและเนื้อหาของผลงานของเขาได้รับอิทธิพลศิลปะป๊อปแบบญี่ปุ่นจนเกิดลักษณะเฉพาะขึ้นที่เรียกว่า Superflat ที่มีรูปแบบและเนื้อหาสัมพันธ์กับสื่อความบันเทิงและการบริโภคนิยมที่อึดตัวในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ซึ่งผลงานหลายชิ้นของเขายังสัมพันธ์ไปถึงลัทธิไซยาสาตร์และนัยทางเพศที่เห็นได้ทั่วไปหลังสงคราม จนกลายเป็นลักษณะเฉพาะที่โดดเด่น นอกจากนี้ มูราคามิยังได้ร่วมงานกับวงการศิลปะในสาขาต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านกราฟิก แฟชั่น แอนิเมชัน และภาพยนตร์ (Murakami, T., 2018) จึงถือว่าเขามีประวัติการแสดงผลงานศิลปะที่มีอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด รวมถึงเครือข่ายในวงการศิลปะและวงการอื่น ๆ ในระดับสากลที่สูงมาก อันถือเป็นปัจจัยสำคัญในด้านมาตรฐาน

ของศิลปินที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในระดับสากลเช่นเดียวกับเดเมียน เฮิร์สต์และเจฟฟ์ कुนส์

ขณะที่ในบริบทของวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยนั้น หัสภพ ตั้งมหาเมฆ (2555) วิเคราะห์ในกรณีของการที่ศิลปินไทยแสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ เวนิสเบียนนาเล่ (Venice Biennale) เอาไว้ว่า บทบาทของการสนับสนุนทั้งจากภาครัฐและเอกชนที่นำมาสู่การแสดงผลงานศิลปะในศาลาไทยของเทศกาลศิลปะนานาชาติ เวนิสเบียนนาเล่แต่ละครั้ง มีเกณฑ์การคัดเลือกภัณฑารักษ์ ศิลปิน และผลงานที่เข้าร่วมเทศกาลศิลปะที่ความแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับคณะกรรมการแต่ละชุด โดยที่แอนดรูว์ รัสเซธ (Russeth, A., 2019) นักวิจารณ์ศิลปะ ชี้ว่าเทศกาลศิลปะนานาชาติจะจะมีการคัดกรองศิลปินตามมาตรฐานของคณะกรรมการของแต่ละศาลา (แต่ละประเทศ) มาก่อนที่จะเสนอกับคณะกรรมการจัดเทศกาลศิลปะเวนิสเบียนนาเล่ พิจารณาคัดเลือกเข้าร่วมแสดงผลงานศิลปะ ซึ่งในด้านปัจจัยของผลงานศิลปะของศิลปินที่ได้รับเชิญหรือได้รับคัดเลือกแสดงผลงานศิลปะในเวนิสเบียนนาเล่นั้น จักรพันธ์ วิลาสินีกุล อธิบายว่าศิลปินเองต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของบริบททางสังคมศิลปะด้วย โดยที่บริบทของศิลปะนานาชาติ (International Art Context) กับบริบทศิลปะท้องถิ่น (Local Art Context) ไม่เหมือนกัน หากศิลปินไทยต้องการนำเสนอผลงานและสื่อสารในบริบทของศิลปะนานาชาติได้นั้น ก็ต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมต่างประเทศนั้น ๆ ด้วย เช่นเดียวกับที่ นที อุตฤทธิ์ ชี้ว่าไม่ว่างานศิลปะของศิลปินจะมีคุณภาพดีแค่ไหนก็ตาม แต่ผลงาน

ศิลปะนั้น ๆ ก็ต้องมีบริบทพร้อมกับความเป็นร่วมสมัย (Contemporary Context) ด้วยเช่นกัน ถึงจะสามารถสื่อสารในระดับสากลได้ (สุริยะฉายะเจริญ, 2563)

การวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปนานาชาติ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านคุณสมบัติของศิลปินที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติของกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณีศึกษา รวมถึงบริบทของวงการศิลปะร่วมสมัยของไทยที่มีต่อมิติของศิลปะร่วมสมัยนานาชาติด้วยแล้ว สามารถนำไปสู่การวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ.2545-2565 สามารถวิเคราะห์ได้เป็น 7 ประเด็น ดังนี้

1. คุณลักษณะของรูปแบบผลงานศิลปะมีคุณลักษณะเด่นในด้านรูปแบบผลงานศิลปะที่อยู่ในกระแสศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ คุณลักษณะด้อยในด้านรูปแบบผลงานศิลปะขาดคุณลักษณะร่วมท่ามกลางกระแสศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ โอกาสของการพัฒนาด้านรูปแบบผลงานศิลปะสามารถนำเสนอได้อย่างสอดคล้องกับศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ และความท้าทายในด้านรูปแบบผลงานศิลปะมีการพัฒนามาตรฐานผลงานศิลปะให้สามารถทัดเทียมศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ

2. คุณลักษณะของเนื้อหาของผลงานศิลปะมีคุณลักษณะเด่นในด้านเนื้อหาของผลงานศิลปะที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันในระดับสากล และสามารถสื่อสารเนื้อหาของผลงานใน

ระดับสากลได้ คุณลักษณะด้อยในด้านเนื้อหาของผลงานศิลปะขาดการเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัจจุบันในระดับสากล หรือไม่สามารถสร้างความตื่นตาตื่นใจ/ความประหลาดใจในระดับสากลได้ โอกาสของการพัฒนาด้านเนื้อหาของผลงานศิลปะสามารถสื่อสารในระดับสากลได้ และความท้าทายก็คือการพัฒนาเนื้อหาของผลงานศิลปะในประเด็นร่วมสมัยที่สามารถสื่อสารกับนานาชาติได้

3. คุณลักษณะของประวัติการแสดงผลงานศิลปะของศิลปินมีคุณลักษณะเด่นคือศิลปินมีการแสดงผลงานศิลปะในรูปแบบนิทรรศการเดี่ยวและกลุ่มอย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะด้อยในด้านของศิลปินขาดการแสดงผลงานศิลปะในรูปแบบนิทรรศการเดี่ยวและกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โอกาสของการพัฒนาสู่ศิลปินที่มีมาตรฐานในระดับมืออาชีพ และศิลปินสามารถพัฒนามาตรฐานของผลงานของตัวเองอย่างต่อเนื่องที่เป็นความท้าทาย

4. คุณลักษณะของศิลปินกับเครือข่ายในวงการศิลปะมีคุณลักษณะเด่นในด้านของศิลปินมีเครือข่ายในวงการศิลปะที่สามารถนำไปสู่กลุ่มคนหรือองค์กรที่สนับสนุนศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปนานาชาติได้ คุณลักษณะด้อยในด้านศิลปินมีเครือข่ายในวงการศิลปะที่มีขอบเขตจำกัด โอกาสของการพัฒนาในกรณีที่ศิลปินมีเวทีในการนำเสนอผลงานศิลปะที่ขยายขอบเขตมากขึ้นเรื่อย ๆ ผ่านพื้นที่และรูปแบบที่หลากหลาย และความท้าทายในด้านการพัฒนาเครือข่ายในวงการศิลปะที่สอดคล้องกับการขยายตัวของจำนวนศิลปินที่เพิ่มขึ้น

5. คุณลักษณะของการสนับสนุนศิลปิน

ขององค์กรรัฐมีคุณลักษณะเด่นของการที่องค์กรรัฐเข้ามามีบทบาทนำในการสนับสนุนศิลปินผ่านรูปแบบของโครงการและทุนต่าง ๆ คุณลักษณะด้อยในด้านของการที่องค์กรรัฐเข้ามามีบทบาทและอำนาจในการชี้นำศิลปินผ่านรูปแบบของโครงการและทุนที่มีข้อกำหนดด้านต่าง ๆ โอกาสของการพัฒนาองค์กรรัฐที่สามารถสร้างสร้างมาตรฐานสำหรับการสนับสนุนศิลปินได้อย่างเป็นรูปธรรม และความท้าทายในด้านการพัฒนาระบบการสนับสนุนศิลปินผ่านรูปแบบของโครงการและทุนต่าง ๆ ที่มีความชัดเจนและมีความต่อเนื่อง

6. คุณลักษณะของการสนับสนุนศิลปินของภาคเอกชนมีคุณลักษณะเด่นของภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทนำในการสนับสนุนศิลปินผ่านรูปแบบของนิทรรศการ โครงการ และทุน คุณลักษณะด้อยในด้านการสนับสนุนของภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทและอำนาจในการชี้นำศิลปินผ่านรูปแบบของโครงการและทุนที่มีข้อกำหนดด้านต่าง ๆ โอกาสของการพัฒนาคือการที่ภาคเอกชนสามารถสร้างสร้างมาตรฐานสำหรับการสนับสนุนศิลปินได้อย่างหลากหลายและความท้าทาย ในส่วนของการพัฒนาระบบการสนับสนุนศิลปินผ่านรูปแบบของโครงการและทุนต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายและต่อเนื่อง

7. คุณลักษณะของการสนับสนุนศิลปินจากเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัยมีคุณลักษณะเด่นในด้านเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัย (ศิลปิน/ นักจัดการศิลปะ/ นักวิชาการ/ นักสะสมศิลปะ) มีบทบาทนำในการสนับสนุนศิลปินผ่านรูปแบบของนิทรรศการ โครงการ และทุน คุณลักษณะด้อยในด้านเครือข่ายในวงการ

ศิลปะร่วมสมัยมีขอบเขตในการสนับสนุนศิลปินผ่านรูปแบบของนิทรรศการ โครงการ และทุนที่จำกัด จึงไม่สามารถสนับสนุนในลักษณะของโครงการขนาดใหญ่ได้ โอกาสของการพัฒนาด้านเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัยมีทิศทางในการสนับสนุนศิลปินและสามารถทำให้ศิลปินสามารถนำเสนอผลงานศิลปะได้อย่างอิสระ และความท้าทายในด้านการพัฒนาเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัยแต่ละกลุ่มต้องมีทิศทางที่ชัดเจน โดยสามารถดำรงอยู่ได้ทั้งในด้านอุดมการณ์และทุนสนับสนุน

อภิปรายผล

จากเป้าหมายในการวิเคราะห์มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ.2545-2565 นำมาสู่ผลลัพธ์ด้านปัจจัยการส่งเสริมศิลปินไทยในการเผยแพร่ผลงานศิลปะร่วมสมัยในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ซึ่งสามารถสรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ.2545-2565 ตาม การวิเคราะห์ ด้านคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติประกอบไปด้วยเกณฑ์สำคัญ 7 ประการ คือ (1) รูปแบบผลงานศิลปะ (2) เนื้อหาของผลงานศิลปะ (3) ประวัติการแสดงผลงานศิลปะ (4) ความสัมพันธ์ของศิลปินกับเครือข่ายในวงการศิลปะ (5) การสนับสนุนศิลปินขององค์กรรัฐ (6) การสนับสนุนศิลปินของภาคเอกชน และ(7) การสนับสนุนศิลปินจาก

เครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัย

ซึ่งจากการทบทวนและวิเคราะห์
กรณีศึกษาคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติ
ศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติจำนวน 3
คน คือ (1) สุธี คุณาวิชยานนท์ (2) สาครินทร์
เครืออ่อน และ (3) อริญชัย รุ่งแจ้ง โดยสามารถ
สรุปและอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. กรณีศึกษาคุณลักษณะของปัจจัย
ด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะ
นานาชาติของสุธี คุณาวิชยานนท์ พบว่า (1) รูปแบบ
ผลงานศิลปะในลักษณะวาดเส้น จิตรกรรม
ประติมากรรม ภาพเคลื่อนไหว และศิลปะกับพื้นที่
เฉพาะ (site-specific installation) ที่สอดคล้อง
การความหลากหลายในศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ
(2) เนื้อหาของผลงานศิลปะมีลักษณะที่สัมพันธ์
กับการสะท้อนสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์
และการเมือง (3) ประวัติการแสดงผลงานศิลปะมี
การแสดงผลงานเดี่ยวย้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ.
2556-2566 จำนวน 5 ครั้ง ทั้งในประเทศและ

ต่างประเทศ (4) ความสัมพันธ์ของศิลปินกับ
เครือข่ายในวงการศิลปะมีสถานะในวงการศิลปะ
ร่วมสมัยที่หลากหลาย คือ ศิลปิน อาจารย์ และ
นักวิชาการทางด้านศิลปะ (5) การสนับสนุน
ศิลปินขององค์กรรัฐสัมพันธ์กับการเป็นอาจารย์
และนักวิชาการทางด้านศิลปะร่วมสมัยได้รับการ
ยอมรับในภาคส่วนขององค์กรรัฐทางการศึกษา
(6) การสนับสนุนศิลปินของภาคเอกชนในฐานะ
ศิลปินได้รับการยอมรับให้แสดงผลงานศิลปะทั้งหอ
ศิลป์ในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น Mori
Art Museum, Tokyo และ หอศิลป์ Hiraka
Food Lab Gallery, Nagano ประเทศญี่ปุ่น หอ
ศิลป์ Number 1 Gallery ประเทศไทย หอศิลป์
10 Chancery Lane Gallery ลอนดอน และ (7)
การสนับสนุนศิลปินจากเครือข่ายในวงการศิลปะ
ร่วมสมัยสัมพันธ์กับการมีสถานะในวงการศิลปะ
ร่วมสมัยที่หลากหลาย คือ ศิลปิน อาจารย์ และ
นักวิชาการทางด้านศิลปะ

ภาพที่ 2 ตำนานแห่งท้องทุ่ง (สุธี คุณาวิชยานนท์, 2541)
ที่มา: Liverpool Biennial, (1999)

2. กรณีศึกษาคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติของสาครินทร์ เครืออ่อน พบว่า (1) รูปแบบผลงานศิลปะในลักษณะศิลปะเชิงแนวคิด (Conceptual) ศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ โครงการศิลปะกับชุมชน (Local communities to produce) ประติมากรรมสื่อผสม ศิลปะวิดีโอ (VDO Art) และศิลปะเชิงปฏิสัมพันธ์ (Interactive Art) ที่สอดคล้องการความหลากหลายในศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ (2) เนื้อหาของผลงานศิลปะมีลักษณะที่สัมพันธ์กับการสะท้อนวัฒนธรรม ความเป็นไทย ปรัชญา-พุทธศาสนา และประวัติศาสตร์ (3) ประวัติการแสดงผลงานศิลปะมีการแสดงผลงานเดี่ยวย้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2566 จำนวน 5 ครั้ง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (4) ความสัมพันธ์ของศิลปินกับเครือข่ายในวงการศิลปะมีสถานะในวงการศิลปะร่วมสมัยที่หลากหลาย คือ ศิลปินและอาจารย์ และได้รับ เชิดชูเกียรติศิลปินร่วมสมัยดีเด่นรางวัล “ศิลปากร” ประจำปี พ.ศ. 2552 (5) การสนับสนุนศิลปินขององค์กรรัฐสัมพันธ์กับการได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

กระทรวงวัฒนธรรม เพื่อไปจัดแสดงในเทศกาลศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ (Venice Biennale) ประเทศอิตาลี หลายครั้ง (6) การสนับสนุนศิลปินของภาคเอกชนในฐานะศิลปินได้รับการยอมรับให้แสดงผลงานศิลปะทั้งหอศิลป์ในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น หอศิลป์ Warin Lab Contemporary โครงการ Baan Noork Collaborative Arts and Culture ประเทศไทย Invited advisor for the Project Taoyuan Land Art Festival, Taoyuan ไต้หวัน และหอศิลป์ Tang Contemporary Art เป็นต้น และได้รับการคัดเลือกให้ได้รับ รางวัลพรูเดนเชียล อาย อวอร์ดส์ (Prudential Eye Awards) ครั้งที่ 3 สาขา ความสำเร็จสูงสุด (Lifetime Achievement Award for Asian Contemporary Art) ซึ่งจะมอบให้กับ ศิลปินที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ และมีบทบาทในการสร้างผลงานที่เป็นแรงบันดาลใจให้กับศิลปินคนอื่นๆ ในบริบทของศิลปะร่วมสมัย (7) การสนับสนุนศิลปินจากเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัยสัมพันธ์กับการเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงในระดับชาติและนานาชาติที่ได้รับเชิญนำเสนอผลงานอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 3 Terraced Rice Fields Art Project (สาครินทร์ เครืออ่อน, 2550)

ที่มา: Public Delivery, (2007)

3. กรณีศึกษาคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติของอริญชัย รุ่งแจ้ง พบว่า (1) รูปแบบผลงานศิลปะในลักษณะภาพ เคลื่อนไหวและศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ (site-specific installation) ที่สอดคล้องการความหลากหลายในศิลปะร่วมสมัยนานาชาติ (2) เนื้อหาของผลงานศิลปะมีลักษณะที่สัมพันธ์กับการสะท้อนสังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมือง (3) ประวัติการแสดงผลงานศิลปะมีการแสดงผลงานเดี่ยวย้อนหลัง ระหว่างปี พ.ศ. 2556-2566 จำนวน 10 ครั้ง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (4) ความสัมพันธ์ของศิลปินกับเครือข่ายในวงการศิลปะเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงทั้งในประเทศไทยและนานาชาติ และได้รับเชิญเกียรติศิลปินร่วมสมัยดีเด่นรางวัล “ศิลปากร” ประจำปี พ.ศ. 2563 (5) การสนับสนุนศิลปินขององค์กรรัฐสัมพันธ์กับการได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรมในปี พ.ศ. 2556 เพื่อ

ไปจัดแสดงในเทศกาลศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่ (Venice Biennale) ประเทศอิตาลี (6) การสนับสนุนศิลปินของภาคเอกชนในฐานะศิลปินได้รับการยอมรับให้แสดงผลงานศิลปะทั้งหอศิลป์ในประเทศไทยและต่างประเทศ เช่น หอศิลป์ Nova Contemporary หอศิลป์ Jim Thompson Art Centre หอศิลป์ Ver Gallery ประเทศไทย หอศิลป์ Shangh ART Gallery หอศิลป์ Future Perfect Gallery ประเทศสิงคโปร์ Maison d'Art Bernard Anthonioz, Jeu de Paume, Paris และ CAPC Musée d'art Contemporain de Bordeaux สาธารณรัฐฝรั่งเศส และ หอศิลป์ DAAD Galerie สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี เป็นต้น และ (7) การสนับสนุนศิลปินจากเครือข่ายในวงการศิลปะร่วมสมัยสัมพันธ์กับการเป็นศิลปินที่มีชื่อเสียงในระดับชาติและนานาชาติที่ได้รับเชิญนำเสนอผลงานอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 4 Golden Teardrop (อริญชัย รุ่งแจ้ง, 2556)

ที่มา: ภาพ บัญชีพัฒนาพงศ์, (2560) นักเล่นแร่แปรธาตุแห่งวงการศิลปะ (1)

ฉะนั้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แม้ว่ามาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะนานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ.2545-2565 จะไม่ปรากฏอย่างเด่นชัดในเอกสารที่ได้ทบทวนก็ตาม แต่จากการวิเคราะห์ศิลปินที่ประสบความสำเร็จในระดับสากลสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ผลที่นำมาสู่สมมติฐานในด้านคุณลักษณะของปัจจัยด้านคุณสมบัติศิลปินไทยสู่เวทีเทศกาลศิลปะนานาชาติ 7 ประเด็น ที่นำมาสู่การวิเคราะห์ผลกระทบการศึกษาของศิลปินไทยจำนวน 3 คน ซึ่งเป็นหนึ่งในกรณีศึกษาเชิงวิเคราะห์ที่แสดงผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ตามกรอบของบทความนี้ได้กำหนดไว้เบื้องต้นแล้ว

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์มาตรฐานของศิลปินไทยร่วมสมัยที่แสดงผลงานในเทศกาลศิลปะ

นานาชาติ ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2565 ตามกรอบของการวิจัยที่กำหนดอันเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลจากเอกสาร บทความ หนังสือ ตำรา และสื่อออนไลน์ เพื่อนำมาสู่ผลลัพธ์ที่แสดงออกในด้านของระบบมาตรฐานของศิลปินไทย สาขาทัศนศิลป์ ที่ได้นำเสนอผลงานเทศกาลศิลปะนานาชาติ ซึ่งหากผู้วิจัยท่านอื่นนำไปสู่การต่อยอดด้วยวิธีการวิจัยที่หลากหลายในด้านศิลปกรรมสาขาต่าง ๆ ก็อาจสามารถนำไปสู่ชุดความรู้ใหม่เพื่อประโยชน์ด้านการเสนอแนะทางพัฒนา การบริหาร และจัดการศิลปกรรมของไทยได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคงท่ามกลางความหลากหลายของสังคมร่วมสมัย

เอกสารอ้างอิง

- ภาณุ บุญพิพัฒนาพงศ์. (8 - 14 กันยายน 2560). *นักเล่นแร่แปรธาตุแห่งวงการศิลปะ (1)*. เข้าถึงได้จาก มติชนสุดสัปดาห์. https://www.matichonweekly.com/art/article_54141.
- สุริยะ ฉายะเจริญ. (2563). โครงการวิจัยเรื่อง “ความสำนึกร่วมในพัฒนาการศิลปะและการวิจารณ์ของไทย: หมายเหตุที่สำคัญในช่วงพ.ศ. 2475 ถึง 2550”. *รายงานวิจัย เล่ม 3 สาขาทัศนศิลป์*. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaicritic.com/wp-content/uploads/2022/06/3.-%E0%B8%97%E0%B8%B1%E0%B8%A8%E0%B8%99%E0%B8%A8%E0%B8%B4%E0%B8%A5%E0%B8%9B%E0%B9%8C-1.pdf>
- สุริยะ ฉายะเจริญ. (2565). สำนึกร่วมจากมิติท้องถิ่นสังคมไทยในบริบทร่วมสมัยของงานทัศนศิลป์และการวิจารณ์ของไทย ช่วงพุทธศักราช 2530-2540. *วารสาร DEC Journal*, 1(3), 11-45.
- หัสสพ ตั้งมหาเมฆ. (2555). ศิลปะร่วมสมัยไทยในมหกรรมศิลปะนานาชาติ เวนิส เบียนนาเล่. *วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- Hirst, D. (2012). *Damien Hirst*. Millbank, London: Tate Publishing.
- Liverpool Biennial. (1999). *Sutee Kunavichayanont at Liverpool Biennial 1999*. Retrieved from Liverpool Biennial: <https://www.biennial.com/1999/exhibition/artists/sutee-kunavichayanont>.
- Murakami, T. (2018). *Takashi Murakami : lineage of eccentrics : a collaboration with Nobuo Tsuji and the Museum of Fine Arts, Boston*. Boston: MFA Publications, Museum of Fine Arts.
- Public Delivery. (2007). *THAI ARTIST FAILED MISERABLY, OR DID HE NOT? – SAKARIN KRUE-ON*. Retrieved June 28, 2019, from Public Delivery: <https://publicdelivery.org/sakarin-krue-on-terraced-rice-fields/>.
- Rothkopf, S. (2014). *Jeff Koons: a retrospective*. New York: Whitney Museum of American Art.
- Russeth, A. (2019, April 17). *The Venice Biennale: Everything You Could Ever Want to Know*. Retrieved from ARTnews: <https://www.artnews.com/art-news/market/the-venice-biennale-everything-you-could-ever-want-to-know-12373/>.